

S. LAHOVSKY, *Dječaci gledaju na stablu obješenu zmiju*

Zagreb 1994. — L. Roje Depolo i S. Špoljarić, *Odjeci simbolizma u hrvatskom slikarstvu i kiparstvu* (katalog), Zagreb 1994. V. Fo.

LALIĆ, Josip, slikar (Split, 1867 — Rim, 1953). Školovao se u Veneciji, Milanu i Parizu. Živio je u Splitu, Dubrovniku i Rimu. Slikao sakralne motive, portrete, žanr-prizore i dalmatinske krajolike. Njegovi su rani radovi stilski bliski akademskome realizmu, a kasniji impresionizmu. Važnije su mu slike: *Majka Božja i Sv. Obitelj* (1897), *Portret dra Gaje Bulata* (1900). — Samostalno je izlagao 1901. u Splitu (s E. Vidovićem) i 1913. u Beču.

LIT.: D. Kečkemet, Emanuel Vidović, Zagreb 1959, str. 19. — Slikarstvo XIX. st. u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961, str. 205. D. Kt.

LALIN, Tomislav, likovni kritičar (Split, 17. XII. 1937). Završio studij komparativne književnosti i povijesti umjetnosti u Zagrebu 1969. Kritike i eseje o suvremenoj umjetnosti objavljuje u listovima i časopisima (*»Slobodna Dalmacija«, »Vjesnik«, »Danas«, »Telegram«, »Mogućnosti«* i dr.), na radiju i televiziji. Organizira izložbe (*»Majstoru Radovanu u čast«*) i piše predgovore u katalozima (A. Kaštelančić, K. Ageli Radovani, Š. Perić, I. Lovrenčić, I. Lesiak, J. Bratanić). Jedan je od osnivača Splitskoga salona i Bijenala suvremene hrvatske grafike u Splitu, umjetnički voditelj Umjetničkoga salona (1969–74) i Galerije *»Bovina«* u Splitu (1977–79) te Galerije *»Diana«* u Zagrebu (1987–91). Dramski urednik na HRT-u od 1971. Bavi se književnom i kazališnom kritikom.

BIBL.: Maksim Krstulović, Split 1987.

Ž. Sa.

LALIN, Vjera, slikarica (Zagreb, 10. III. 1947). Diplomirala je na Akademiji u Zagrebu 1974 (I. Lovrenčić). Bila je suradnica Majstorske radionice Lj. Ivančića 1975–77. U kombiniranoj tehnici crta nadrealne, halucinantne prizore morbidnih i traumatskih sadržaja (*Homoidi*, 1976; *Moj otac*, 1981). Njezin tjeskobni osjećaj postojanja ostvaruje se kroz sudbinu anonimna, ugrožena čovjeka (*Kenotaf*, 1982; *Sam*, 1984; *Figura s pejzažem*, 1984). Ciklus *Raspela* (1990) inspiriran je starim dalmatinskim raspelima. Ilustracije u dječjim knjigama i listovima odlikuju se duhovitim i lirskim pristupom (I. Kušan, *Domaća zadaća*; S. Jakševac, *Novogodišnji vlak*; N. Iveljić, *Vatrene glavice* i *Leteći sag*; M. Mirić i Z. Šešelj, *Priče o grčkim bogovima* i *Priče o grčkim junacima*). Samostalno je izlagala u Zagrebu (1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1989, 1990), Splitu (1978, 1985, 1990) i Titogradu (1985).

LIT.: N. Petrak, Vjera Lalin (katalog), Zagreb 1982. — T. Maroević, Vjera Lalin (katalog), Split 1985. — Ž. Čorak, Vjera Lalin (katalog), Zagreb 1990. R.

LANDSINGER, Sigmund, slikar (Vukovar, 22. IV. 1855 — ?, poslije 1936). Mladost provodi u Osijeku, slikarstvo studira u Beču, Rimu i Firenci. U Italiji je do 1887, poslije živi u Münchenu, gdje je vjerojatno i umro. Sljedbenik A. Böcklina. Poznatiya su mu djela: *Proljeće*, *Pandora*, *Euterpa*, *Urania*, *Svirajući na lutnji*, *Sappho*. Radio portrete u bakropisu i litografiji. Nekoliko njegovih slika nalazi se u Historijskoj galeriji u Budimpešti.

LIT.: O. Švajcer, Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987–88. O. Šr.

LANG, Milan, kulturni povjesničar (Volavje kraj Jastrebarskog, 10. IX. 1863 — Samobor, 6. VII. 1953). Završio učiteljsku školu u Zagrebu. U Samoboru bio učitelj (od 1883) i ravnatelj (1895–1922) osnovne škole.

Prikupljao etnografsku i kulturnopov. građu i objavljivao radove o samoborskom kraju. Suradivao u *»Samoborskome listu«*.

BIBL.: *Samobor, narodni život i običaji*, ZNŽO, 1911, 16; 1912, 17; 1913, 18; 1914, 19; (posebni otisak) Zagreb 1915. R.

LANIŠĆE, naselje 1 od Buzeta. Župna crkva Sv. Kancijana sagrađena je 1927 (arhitekt Ivan Berne) na mjestu starije crkve. Prema natpisu ugrađenu na ist. zidu zvonika (potječe s pročelja stare crkve), staru su crkvu gradili domaći majstor Gašpar Marković i njegov sin Ivan 1609. Iz istoga je vremena monumentalan zvonik građen prema tradicionalnome renesansnome modelu, karakterističnom za čitav niz zvonika na istarskome poluotoku; manje zvono (preneseno iz Podgaća) rad je venec. ljevača Antonija de Polisa (1677); satni je mehanizam iz 1749. U crkvi se nalazi vrlo kvalitetno gotičko drveno raspelo (XIV/XV. st., doneseno iz Trsta 1935), nekoliko baroknih križeva i kandila od iskucana srebrnog lima.

LIT.: B. Fučić, Izvještaj o putu po Istri 1949. godine, Ljetopis JAZU, 1953, 57, str. 126–127. — V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. Ma. Š.

LANZA, Frano, arheolog (Split, 10. VIII. 1808 — Santa Maria della Rovere kraj Trevisa, Italija 2. I. 1892). Po zanimanju liječnik. Ravnatelj Arheološkoga muzeja u Splitu (1863–72). Iskapao u Saloni, o čemu je objavio mnogo radova; pisao i o drugim spomenicima u Dalmaciji.

BIBL.: *Saggio storico-statistico-medico sopra l'antica Narona*, Bologna 1842; *Doveroso tributo di un figlio*, Torino 1846; *Antiche lapidi salonitane inedite illustrate*, Split 1848, Zadar 1849; *Rapporto generale sugli scavi di Salona dalle loro prima istituzione sino al giorno d'oggi*, Annali dell'Istituto di corrispondenza archeologica, 1849; *Dell'antico palazzo di Diocleziano in Spalato*, Trieste 1855. N. Ci.

LANZA, Karlo, arheolog (Roccasecca, 1781 — 29. I. 1834). Po zvanju liječnik. Počasni ravnatelj (1820–34) Arheološkoga muzeja u Splitu i salonitanskih iskapanja, koja je započeo 1821. i s kojih je slao redovne izvještaje vlastima. Bio je član Arheološkoga instituta u Rimu.

LAPAD, poluotok, SZ dio Dubrovnika. U XIII. i XIV. st. spominje se u dokumentima nekoliko srednjovj. crkvice, od kojih su neke očuvane u ruševinama. Na Mihajlu, sred Lapada, gdje se nalazi groblje dubrovačke vlastele i istaknutih Dubrovčana, bila je u XIII. st. sagrađena crkva Sv. Mihajla, poslije pregrađena. U renesansnoj crkvi Gospe od Milosrđa čuva se zbirka pomorskih ex-voto slika te dijelovi jednoga poliptiha dubrovačke slikarske škole iz kruga majstora Petra Ivanova s poč. XVI. st. Među ljetnikovcima iz XV. i XVI. st. ističu se monumentalnošću i ukupnim rješenjem prostora, renesansni ljetnikovac koji je nekada pripadao obitelji Rašica (kraj njega se očuvala ruševina kule) te gotičko-renesansni ljetnikovac Sorkočević u Gruškome zaljevu (→ *Gruž*).

N. B. B.

LAPIDARIJ, zbirka kamenih spomenika. Prvi poznati lapidarij u nas osnovali su poč. XVI. st. od solinskih epigrafskih spomenika Marko Marulić i Dmine Papalić, u velikoj Papalićevoj palači što ju je u Splitu sazi-dao Juraj Dalmatinac. Od sabranih arheol. ostataka iz Salone splitski nad-biskup P. Bizza uz pomoć kanonika Jerolima Bernardija 1750. utemeljuje Museum Spalatinum archiepiscopale. Mali muzej slične vrste od arheološke građe iz okolice Zadra uređuje 1770. Ante Danielli Tommasoni. Znatno prije toga u trogirskom perivoju Dragazzovih (poslije Garanjin) nastaje lapidarij koji spominju putopisci J. Spon i G. Wheeler 1678. — Razvojem arheologije od XIX. st. povećava se i broj lapidarija; danas su uglavnom u sastavu arheoloških i drugih muzeja. R.

LAPUH, Željko, slikar (Split, 27. V. 1951). Završio studij na Akademiji u Zagrebu 1976 (Š. Perić); bio je suradnik Majstorske radionice Lj. Ivančića i N. Reisera 1976–80. Slika figuralne kompozicije u maštovitim pejzažima lirskih i metafizičkih ugođaja (*Polazak*, 1976; *Radost polijetanja*, 1978; *Očekivanje sna*, 1979). Njegovi crteži i akvareli odlikuju se slobodnijim potezom i otvorenijom kromatikom (*Igre na pijesku*, 1981). Osamdesetih godina crtež i slika postaju mu konzistentniji; sredinom desetljeća unosi u svoje slike ironični humor a u najnovija djela dimenziju straha i strave (ciklus *Metamorfoze*, 1989–92). Samostalno izlagao u Zagrebu (1980, 1981, 1982, 1985, 1986, 1988, 1992), Milanu (1983), Dubrovniku (1986), Sl. Brodu (1988), Poreču, Rovinju, Labinu, Pazinu, Puli (1990). Bavi se grafikom.

LIT.: T. Maroević, Željko Lapuh (katalog), Zagreb 1980. — Ž. Sabol, Željko Lapuh (katalog), Zagreb 1982. — C. Munari, Željko Lapuh (katalog), Varaždin — Velika Gorica 1986/87. — I. Zidić, Lapuhove metamorfoze (katalog), Zagreb 1992. Ž. Sa.

LASINJA, selo nedaleko od Pisarovine. Na lok. Talijanovo brdo nađeno je eneolitičko naselje pretežno jamsko-zemuničkoga tipa s nalazima osobito

vrijedne dekorirane keramike. — U župnoj crkvi Sv. Antuna su orgulje bidermajerskih obilježja koje je 1858. načinio zagrebački orguljar P. Pamp; ubrajaju se među najvrsnija ostvarenja orguljarstva sred. XIX. st. u Hrvatskoj. Crkva je stradala u ratu 1992.

LIT.: J. Meder, *Orgulje u Hrvatskoj*, Zagreb 1992.

R

LASINJSKA KULTURA, eneolitička kultura na prostoru sr. i SZ Hrvatske, S Bosne, kontinentalne Slovenije, austr. Koruške i Štajerske te Transdanubije u Mađarskoj. Ime je dobila po lok. *Lasinja*. U ranoj fazi te kulture još su uvijek prisutne neolitičke tradicije (neukrašena keramika). Klasična faza je zastupljena velikim brojem naselja: Ljubljansko barje (Resnikov prokop), Drulovka kraj Kranja, Cerje Tužno i Cerje Novo u Hrvatskom zagorju i dr. U keramičkome materijalu ističu se oblici vrčeva i zdjele na visokoj trbušastoj nozi ukrašeni urezivanjem i ubadanjem. Mlada faza pokazuje procvat dekoracije za koju se kombiniraju urezivanje i žigosano ubadanje (pravocrtni motivi, girlande i dr.). Naselja iz te faze nađena su u Požeškoj kotlini (Novoselec, Gradac, Ašikovci), a u njima je uz spomenutu keramiku prisutna i idolooplastika. Naselja lasinjske kulture pretežno su jamsko-zemuničkoga tipa, premda su poznati i pravokutni oblici veoma dugih kuća (Cerje Novo, kuća duga 30–40 m). Uz lasinjsku se populaciju veže početak sojeničkoga stanovanja u istočnoalpskome prostoru (Ljubljansko barje). L. k. trajala je tijekom čitava ranog, srednjeg i dijelom kasnog eneolitika (← 2400. do ← 1900) a nestala je prodorom vučedolske kulture na to područje.

LIT.: S. Dimitrijević, *Problem neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Jugoslaviji*. Opuscula archaeologica, I, Zagreb 1961. — J. Korošec, *Nekaj neolitskih i eneolitskih problemov v okolici Križevcev na Hrvatskem*, Zbornik Filozofske fakultete Ljubljana, 1962. — S. Dimitrijević, *Lasinjska kultura*, u djelu: *Praistorija jugoslavenskih zemalja*, III, Sarajevo 1979. S. Dim.

LASLO, Aleksander, arhitekt i stručni pisac (Celje, 18. X. 1950). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1976 (A. Dragomanović). Autor je projekata za industrijske (naftovodni terminal u Omišlju na Krku, 1977), komunalne (trafostanica, Centar I u Zagrebu, 1985) te stambeno-poslovne zgrade (Martinovka u Zagrebu, 1992). Istražuje povijest novije arhitekture, članke objavljuje u stručnom i dnevnom tisku. Autor je izložbi »Zlatko Neumann i sedam svjetiljki Novog građenja« (Zagreb, 1990), »Die Loos-Schule in Kroatien« (u okviru izložbe Adolf Loos, Beč 1989) te »La chiesa moderna croata« (u okviru izložbe »Architettura e spazio sacro nella Modernità«, Venezia 1992).

BIBL.: *Parabola o ugrađenoj kući*, ČIP, 1977, 292; *Arhitektonski vodič: Zagreb—Donji grad, XIX. i XX. stoljeće*, ibid., 1982, 354; *Internacionalni natječaj za generalnu regulaturnu osnovu grada Zagreba 1931*, ibid., 1984, 370; *Aladar Baranyai i građanski ideal*, Arhitektura, 1983–1984, 186–188; *Arhitektonski vodič: Individualno stanovanje u Zagrebu 1900–1940*, ibid.; *Rudolf Lubinsky: prilog definiciji stambenog tipa*, ibid., 1984–1985, 189–195; *Arhitektonski vodič: zagrebačka arhitektura 30-ih*, ibid., 1987, 200–203; *Die Loos-Schule in Kroatien* (katalog), Wien 1989; — *Ivan Zemljak u Zagrebu*, ČIP, 1993, 464–469; *Architecture of Modern Bourgeois Zagreb*, u knjizi: *Modern Zagreb*, Zagreb—Kopenhagen 1993. F. Vu.

LASTOVAC, Frano Antica → ANTICA, FRANO

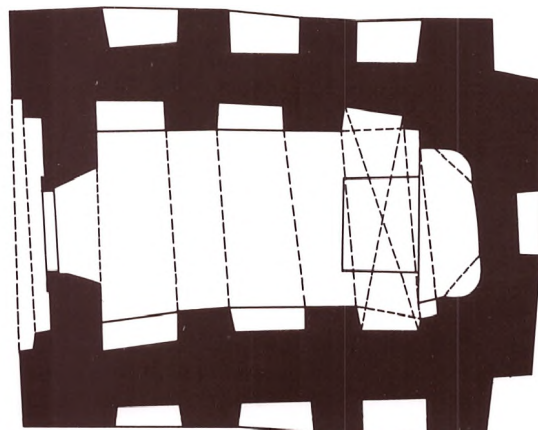
LASTOVO, otok u J Jadranu s istoimenim naseljem. Najstariji tragovi života na otoku potječu iz kasnoga neolitika. Ulomci ranobrončanih posuda nađeni su u špiljama Rači i Puzavici, a posude tipa *gnatia* svjedoče o dodirima s grč. kulturom. Niz prapov. gomila nalazi se na pogodnim bregovima i prijevovima, dok se prapov. naselje nalazilo vjerojatno na mjestu današnjega Lastova. U luci Ublj najkasnije u Augustovo doba osn. je ant. naselje od kojega su sačuvani temelji sklopa zgrada. Iskapanja ranokršć. jednobrodne crkve iz V–VI. st. dokazuju nastavak života nakon sloma ant. civilizacije. Osim mozaika s prikazom dupina, reljefa s križem između janjadi te jednostavnih sarkofaga, pronađeni su i ostaci ranosrednjovj. crkvice Sv. Petra, smještene u svetištu ant. crkve. — Otok je protkan mrežom crkvice. Na pola puta između Ubla i sela nalazi se predromanička jednobrodna crkva Sv. Luke iz XI. st. Iz istoga su doba bile crkvice Sv. Jurja na obližnjemu otočiću Priještupu, a na Sušcu trobrodna crkva pokraj ostataka rim. gospodarskih nastambi. Tu je, kao i uvrh glavnoga naselja Lastova, bila bizantska utvrda za osiguranje jadranskoga plovna puta u doba cara Justinijana (VI. st.). Sv. Ćibrijan u Skrivenoj luci i Sv. Mihovil u istoimenoj luci podignute su u XIV. st., a crkva Sv. Jurja na Humu, najvišem lastovskom vrhu, potječe iz XV. st.

Današnje se naselje smjestilo na strmoj padini amfiteatralna oblika. U zavojitim ulicama, popločanim kamenim oblicima, nižu se kuće koje

Ž. LAPUH, *Tajna promjene*

najčešće imaju prostranu središnju prostoriju u prizemlju i na katu, okruženu manjim sobama. Pred pročeljem je često terasa sa sjenicom u kojoj su zidane klupe. Nadvratnici starijih kuća nose monogram IHS. Oko mjesta je podignut sustav utvrda. Kaštel iz XV–XVI. st. smješten na odavna utvrđenoj *Glavici* iznad sela, gdje se nalazilo ranosrednjovj. naselje, srušen je 1607. nakon poznate lastovske bune 1602–03. Na istome su mjestu 1808. podignuli Francuzi čvrst toranj; tada su izgrađene još tri utvrde i dvije baterije. Stara *Kula* na Prijevoru građena za morejskoga rata danas je preinačena u kuću, a *Fortica* — utvrda sučelice njoj — sačuvana je tek u temeljima. Iznad sela i župne crkve bio je u XIV. st. podignut knežev dvor (preuređen u XVI. st., srušen krajem XIX. st.). Trijem na trgu pred župnom crkvom zidan je krajem XVIII. st. U selu su iz XIV. st. crkve Sv. Martina, Sv. Ivana (dovršena tek 1418), Sv. Antuna (preuređena u XVII. st.) i Sv. Vlaha (preinačena u XVIII. st.). Iz XV. su st. kasnije barokizirana crkva Sv. Nikole i crkva Sv. Marije na Grži. — Srednji brod današnje župne crkve Sv. Kuzme i Damjana gradio je 1473. majstor Radosan, dok su ostale radove izvodili gruški zidari Lukša Ilijić, Maroje Ratković i Maroje Cvitković, te korčulanski klesari Marko Kršulović i Ivan Miloradović. Crkva je proširena bočnim lađama krajem XVI. i poč. XVII. st., kada je dovršeno i trodijelno pročelje. Neogotički zvonik je iz 1942. U crkvi se ističu dva kamena poluciborija iz XVI. st., dvojna

LASTOVO, tlocrt crkvice Sv. Luke